

ЛАЗАРИЧКЕ ПЕСМЕ

Од Призрена кроз Дувску клисуру, према извору Призренске Бистрице, на дванаестом километру наилази се на Средску. Ово невелико место је центар Средачке жупе, коју чине села распоређена по обронцима Шаре. Крај одувек пасиван, печалбарски, али природом и духом пребогат.

Богата је ризница народног предања и фолклорног наслеђа овог краја. Од вајкада се овде певало: кад је празник, кад се роди дете, кад је свадба, кад човек убије вука, кад се жање, кад се печалбар врати из »Америке« и кад дође пролеће — увек се певало.

Најаутентичније и најизворније су се одржале лазаричке песме. Оне у народној књижевности спадају у лирске обредне народне песме. Лазаричке песме из овог краја представљају у народној књижевности Срба бисер који до ове прилике није био записан па ни познат нашој читалачкој публици.

Лазарице — народни обред посвећен рађању сунца, пролећу и буђењу природе, изводе: лазар (најстарија девојка), лазарче (девојчица од 6—7 година) и »паочице«. Све девојке су у народној ношњи, која такође има својих особености. Ова поворка иде од куће до куће и пева песме дозивајући срећу и благостање. Док »паочице« певају, лазар поскакује а лазарче цупка у месту. По завршеном обреду домаћин богато дарује новцем, јајима (ово је обавезан дар јер је по народном веровању јаје извор живота), сиром и свим оним што је донела прошла година.

У лазаричким песмама се не пева о змајевима, вилама и велелепним кулама. Овдашњи човек, коме је голи живот био довољан да буде срећан, пева о овоземаљским жељама: о здрављу, о слози, о принови у породици, о »берићету«... При том се песма обраћа домаћину (према занимању), девојци, момку, младој, баку...

Тако су од вајкада, сваке године почетком априла, на Лазареву суботу, верујући да је тог дана рођен цар Лазар, млади славили на очуваном (староштокавском) народном језику рађање сунца, а села се такмичила »чији лазари бешоа поле пи и поубаво појеа«.

1.

КИЋЕЊЕ ЛАЗАРА

*Накићај се лазаре,
накићај се лазарче,
накићај се другале.*

*Ја другале, другале,
ми заједно седомо,
ситан везак везомо . . .*

*Овде кућа богата;
ту се браћа чуваја,
ведром паре береја,
оз дукати збореја.*

2.

ПРАЋЕЊЕ ЛАЗАРА

*Пробимо ве, пробимо . . .
Ајд с здравље лазаре,
ајд с здравље лазарче,
ајд с здравље другале . . .*

3.

КУЋИ ћ

*Чи, су ј'ове дворове,
што су лепо метене
— другача ги помела . . .
нек искочи напоље
да дарује лазара . . .*

*Је лазаре, лазаре,
окићај се лазаре,
да те лепо дарујет.*

*Овде кућа богата;
ту се браћа чуваја,
ведром паре береја,
оз дукати збореја.*

*Краве ви се тељеја,
овце ви се јагњеја,
челе ви се ројеа . . .*

4.

ДОМАЋИЦИ

Јерино, госпођо,
леп си пород родила
— све синове банове,
све ћерчице јарчице . . .

5.

ДОМАЋИНУ

Је ратаје, ратаје,
ратај сеје орање
и ратјаче на брана.

6.

МОМКУ

Овде јунак не жењет;
што га мајка не жењи?
Жењее га бројее,
нигде лика не нађе
— бела лика Јаглика.

7.

ДЕВОЈЦИ

Мори Вуко, девојко,
протерај ми вукове,
протичести лугове.

8.

ЈЕТРВИ

Јетрвице, китице,
занимај ми детенце,
да ја одем у гору
да наберем метлице,
да пометем кућицу
ће ми дођет лазари.

9.

ДЕТЕТУ

Гукало је голупче
у свилене пелене,
у шарене колепке
и памучни повоји.

*Има мајка јенпуце,
под грло га носеше,
вином га напојаше.*

*Мори дете, паунче,
што се паваш по брега
— брег се рони ће падне.
Моли мајку и тетка
да ти сметнет пауни.*

10.

УЧИТЕЉУ

*Учитеље, даскале,
у столови седеше,
ситно писмо пишеше,
на далеко праћаше
— своје оцу и мајке.*

11.

ПРИ ОДЛАСКУ ИЗ КУЋЕ

*Стан'те збогом из кућа,
остављамо берићет
— свакојаки берићет,
а највише ченица.*

Записано у Средској, пролећа 1976. г. од мајка — Олге
1924 —).

Забележио и фонетски обрадио

МОМЧИЛО АНЂЕЛКОВИЋ